

ORHAN
PAMUK

PREMI NOBEL DE LITERATURA

**EL MUSEU DE
LA INNOCÈNCIA**

EL MOMENT MÉS FELIÇ DE LA MEVA VIDA

Va ser el moment més feliç de la meva vida, i jo ni tan sols ho sabia. Però si ho hagués sabut, hauria anat tot d'una altra manera i hauria conservat la meva felicitat? Sí, perquè si m'hagués adonat que mai més no tornaria a ser tan feliç, no hauria deixat marxar aquesta felicitat! Aquell moment únic en què em va envair una profunda pau interior devia durar pocs segons i, tanmateix, aquesta felicitat va semblar perllongar-se durant hores, durant anys sencers. El diumenge 26 de maig de 1975, cap a tres quarts de tres, estàvem a recer de la culpa i el pecat, del penediment i el càstig, i la llei del temps i de la gravetat havien desaparegut del món. Jo besava les espatlles de la Füsun, vermelles de la calor i el joc amorós, abraçava la noia per darrere, la penetrava i li mossegava l'orella esquerra, fins que la seva arracada se'n va desprendre, va semblar flotar un instant en l'aire i, finalment, va caure. Érem tan feliços que ni ens vam adonar de l'arracada, la forma de la qual aleshores no vaig observar, i ens vam continuar acaronant. A fora lluïa el cel primaveral d'Istanbul. La gent que passava pel carrer, encara embolcallada amb roba d'hivern, suava, però a les cases i a les botigues, sota els til·lers i els castanyers, continuava fent-hi fred. Aquella mena de fred també emanava del matalàs amb olor de florit en què ens estimàvem com infants feliços oblidant tot el que ens envoltava. Per la porta balconera oberta entrava una brisa primaveral olorosa de mar i de lliris que inflava les cortines i les deixava caure com a càmera lenta damunt dels nostres cossos nus i esborronats. A l'habitació interior d'aquell apartament d'un segon pis, contemplàvem des del llit el pati, on tot d'infants jugaven impetuosament a futbol sota el sol càlid de maig i deixaven anar paraules grolleres. I quan ens adonàvem que nosaltres dúiem a terme literalment el que aquells nens d'allà fora suggerien, ens aturàvem un instant i ens miràvem, somrient. Però la nostra felicitat era tan profunda i immensa que oblidàvem aquella broma que la vida ens feia arribar des del pati interior tan de pressa com l'arracada amb una gran F al damunt. Quan ens vam retrobar el dia següent, la Füsun em va dir que havia perdut la seva arracada esquerra. Jo l'havia vista, quan ella ja havia marxat, damunt del llençol blau i, en comptes

d'apartar-la, me la vaig guardar com instintivament a la butxaca de la jaqueta, per tal de no perdre-la.

—Aquí la tens —li vaig dir, i la vaig buscar a la butxaca dreta de la jaqueta que tenia penjada damunt de la cadira—. Oh, no, no pot ser! —Al principi vaig pensar en algun mal averany, però aleshores vaig recordar que, com que feia calor, m'havia posat una altra jaqueta.— És a la butxaca de la jaqueta que duia ahir.

—Porta-me-la demà. No te n'oblidis, d'acord? —va dir la Füsun obrint molt els ulls—. És molt important per a mi.

—D'acord.

La Füsun, que tenia divuit anys, era una parenta llunyana meva sense recursos econòmics que, un mes enrere, amb prou feines hauria pogut recordar. Jo tenia trenta anys i estava a punt de prometre'm amb la Sibel, una dona que, segons l'opinió de tothom, era perfecta per a mi.

BOUTIQUE CHAMPS ÉLYSÉES

Els esdeveniments i les casualitats que havien de canviar el curs de la meua vida van començar un mes abans, el 27 d'abril de 1975, el dia en què vaig veure amb la Sibel una bossa de la coneguda marca Jenny Colon en un aparador. La meua futura promesa i jo gaudíem al carrer Valikonađi d'aquell vespre temperat de primavera, i tots dos anàvem força alegres i ens sentíem molt feliços. Al Fuaye, un restaurant nou i elegant del barri de Niřantaşı, tot sopant, havíem repassat amb els meus pares els preparatius del prometatge fins a l'últim detall. La festa se celebraria a mitjan juny perquè així la Nurcihan, una amiga de la Sibel que vivia a París i amb qui havia anat a l'escola de les Dames de Sion d'Istanbul, també hi podria assistir. La Sibel ja feia molt de temps que havia encarregat el seu vestit de prometatge a ca la İpek, aleshores una de les sastresses més respectables i cares d'Istanbul. Ma mare havia discutit per primer cop amb la Sibel com calia cosir al vestit les perles que ella li donaria amb aquesta finalitat. El meu futur sogre volia organitzar a la seva única filla una festa de prometatge que no resultés menys sumptuosa que el casament mateix, i això havia impressionat molt la meua mare. El meu pare, d'altra banda, també se sentia d'allò més satisfet amb la seva jove, que havia estudiat a la Sorbona de París (si algun membre de la burgesia d'Istanbul enviava la seva filla a estudiar a París, després tothom deia de manera general que estava «a la Sorbona»).

Havent sopat, mentre acompanyava la Sibel a casa i, ple d'orgull i passant-li afectuosament un braç per l'espatlla, pensava que era un home afortunat, de cop i volta, la Sibel va exclamar:

—Mira quina bossa més bonica!

Encara que tenia el cap una mica emboirat pel vi, em vaig fixar bé en la botiga i en la bossa per comprar-la l'endemà. De fet, jo no era un d'aquells homes galants que omplen de regals una dona com seguint un impuls natural i, pel més petit motiu, li envien flors, però potser volia arribar a ser-ho. En aquella època, en barris com Şişli, Niřantaşı i Bebek, les dames de societat avorrides no obrien pas galeries d'art, sinó *boutiques* en què intentaven encolomar a preus exorbitants a altres mes-

tresses de casa avorrides però solvents vestits copiats de l'*Elle*, el *Vogue* o el *Burda*, duts en avió dins d'una maleta de Milà o de París o simples imitacions de les últimes foteses de moda. La Şenay, la propietària de la Boutique Champs Élysées, em va recordar intencionadament, quan la vaig visitar anys més tard, que era una parenta llunyana nostra per part de mare com la Füsun. La Şenay va acceptar amb naturalitat el meu interès creixent per tots els objectes que tinguessin a veure amb la Füsun o amb la Boutique Champs Élysées –incloent-hi el rètol de la botiga–, i em lliurava tots els que jo desitgés sense preguntar per a què els volia. Per això no vaig poder evitar tenir la sensació que, a causa d'aquelles extravagàncies, no només ella estava al corrent de la meua relació amb la Füsun, sinó també un cercle de persones més ampli del que jo suposava.

Quan l'endemà, cap a dos quarts d'una, vaig entrar a la Boutique Champs Élysées, es va sentir el dring d'una campaneta de bronze amb dos batalls que encara avui em fa bategar de pressa el cor. Venint de la calor del migdia de fora, l'interior de la botiga resultava agradablement fosc i fresc. Al principi, vaig pensar que no hi havia ningú. Després, vaig veure la Füsun. Mentre els ulls encara se m'acostumaven a la penombra, vaig sentir com el cor em pujava impetuosament fins a la boca com una enorme onada que es dirigeix borbollejant cap a la platja.

–M'agradaria veure la bossa que tenen a l'aparador.

Una noia extraordinàriament bonica, vaig pensar, molt atractiva.

–La bossa Jenny Colon de color de crema?

Fins que no la vaig tenir al davant no la vaig reconèixer.

–La que porta el maniquí de l'aparador –vaig repetir, com en un somni.

–Un moment –va dir la noia, i se'n va anar cap a l'aparador. Ràpidament, es va treure la sabata esquerra de color verd i tacó alt, va posar el peu nu amb les ungles acuradament pintades de vermell al terra de l'aparador i es va inclinar davant del maniquí. Vaig mirar primer la sabata abandonada i després les cames llargues i boniques de la noia. Al mes d'abril ja les tenia bronzejades.

La faldilla groga amb puntetes es veia especialment curta en comparació amb la llargària de les seves cames. Va agafar la bossa, se'n va anar darrere del taulell, va obrir la tanca amb els seus dits llargs i hàbils, em va ensenyar amb un aire misteriós i exageradament solemne l'interior de la bossa –com si em permetés accedir a alguna cosa molt íntima– (de fet, van aparèixer uns manyocs de paper de seda de color de crema), els dos compartiments laterals (eren buits) i un compartiment secret que

contenia un paper amb la inscripció «Jenny Colon» i les instruccions d'ús. Per un moment, les nostres mirades es van encreuar.

–Hola, Füsun. T'has fet molt gran. Suposo que no m'has reconegut.

–I tant, Kemal, l'he reconegut de seguida però, com que no ha dit res, no he volgut ser importuna.

Ens vam quedar callats. Vaig mirar de seguida cap a la bossa que ella acabava d'assenyalar. Fos per la bellesa de la noia, per la seva faldilla extraordinàriament curta en aquella època o per algun altre motiu, el cas és que no aconseguia comportar-me amb naturalitat.

–I doncs, com et va tot?

–Em preparo per a l'examen d'admissió a la universitat. I cada dia vinc a treballar a la botiga, així veig gent.

–Fantàstic. I què val aquesta bossa?

Va mirar sota la bossa i va llegir, amb el front corrugat, el preu que hi havia escrit a mà en una petita etiqueta:

–Mil cinc-centes lires (això equivalia aleshores a la meitat del sou anual d'un petit empleat). Però estic segura que la senyora Şenay li rebaixarà una mica el preu. Se n'ha anat a dinar a casa i ara no li puc trucar, perquè potser dorm. Però si vol tornar a passar cap al vespre...

–Ja m'està bé –vaig dir i, amb un gest que la Füsun va imitar sovint més endavant, en l'escenari secret de les nostres trobades, vaig agafar la cartera de la butxaca de darrere dels pantalons i en vaig treure uns quants bitllets humits. La Füsun va embolicar el regal amb sol·licitud però amb poca perícia i el va ficar en una bossa de plàstic, plenament conscient que, mentre ella feinejava, silenciosa, jo observava els seus llargs braços bronzejats i no em perdia ni un dels seus ràpids i gràcils moviments. Tot seguit, em va lliurar amb elegància la bossa i jo li'n vaig donar les gràcies.

–Molts records a la tieta Nesibe i al teu pare –vaig afegir (en aquell moment no aconseguia recordar el nom de l'oncle Tarık). Em vaig aturar un instant: el meu segon jo s'havia quedat amb la Füsun en un racó i la besava somiadorament. Vaig anar ràpidament cap a la porta. Quina bogeria! A més, la Füsun no era pas tan bonica com això. Quan va sonar la campaneta de la porta, vaig sentir refilar un canari. Vaig sortir al carrer i la calor se'm va posar bé. Em sentia satisfet amb el meu regal. M'estimava molt la Sibel, i aviat oblidaria la Füsun.

3
PARENTS LLUNYANS

De totes maneres, a l'hora de sopar vaig explicar a la meua mare que havia comprat una bossa a la Sibel i que, a la botiga, havia trobat la nostra parenta llunyana Füsün.

—Ah, sí, és veritat, allà és on treballa ara la filla de la Nesibe, valga'm Déu! —va dir la meua mare—. Ja no ens vénen a veure ni els dies de festa. Aquell concurs de bellesa va tenir molt males conseqüències. Passo molt sovint per davant de la botiga però mai no tinc esma d'entrar-hi a dir bon dia a la pobra noia. I això que me l'estimava molt, quan ella era petita. Quan la Nesibe venia a cosir, la menuda de vegades l'acompanyava. Jo sempre li treia les vostres joguines de l'armari perquè ella s'hi entretingués mentre sa mare treballava. La Mihriver, la mare de la Nesibe, que en glòria sia, també era una bellíssima persona.

—I, de fet, quin parentiu tenen amb nosaltres?

Com que el meu pare mirava la televisió i no sentia res, ma mare va remuntar-se molt temps enrere i em va explicar com el seu pare (és a dir, el meu avi Ethem Kemal), que havia nascut el mateix any que Atatürk i —com es veia a la primera de les fotos que ella em va ensenyar— havia anat amb ell a la mateixa escola primària de Şemsi Efendi, uns quants anys abans de casar-se amb la meua àvia havia contret un primer i precipitat matrimoni quan amb prou feines tenia vint-i-tres anys. Aquella pobra noia d'origen bosnià (la besàvia de la Füsün) havia mort durant l'evacuació d'Edirne, a la guerra dels Balcans. La pobra dona no havia donat cap fill al meu avi Ethem Kemal, però tenia una filla anomenada Mihriver d'un altre matrimoni concertat quan ella encara era una nena. Així, calia considerar la tieta Mihriver (l'àvia de la Füsün), que després va ser criada per una gent força estranya, i la seva filla Nesibe (la mare de la Füsün) més aviat com parentes realment llunyanes, tot i que ma mare sempre havia insistit en el fet que havíem d'anomenar «tietes» les dones d'aquesta branca familiar. Últimament, la meua mare (que es diu Vecihe), en visitar aquells familiars empobrits en dies de festa, els havia tractats amb força fredor i els altres s'havien ofès. L'origen de tot l'enrenou era el fet que la Füsün, dos anys enrere, quan tenia setze anys i anava a l'institut,

havia participat en un concurs de bellesa i la tieta Nesibe no solament no s'hi havia oposat sinó que –com vam saber més endavant– fins i tot la va engrescar a tirar endavant el seu projecte, cosa que va fer arribar ma mare a la conclusió que la tieta Nesibe, a la qual ella temps enrere havia apreciat força i havia acollit sota la seva protecció, se sentia orgullosa i tot d'aquella infàmia, de manera que li va girar l'esquena.

En canvi, la tieta Nesibe sempre havia demostrat un gran respecte i simpatia per ma mare, vint anys més gran que ella. El cert és que, quan era joveneta, ma mare l'havia ajudada molt, aconseguint-li feines de cosidora en els millors barris de la ciutat.

–És que eren tan pobres! –va exclamar ma mare i, com que temia haver exagerat, va afegir de seguida–: Bé, de fet no només ho eren ells: és que tot Turquia era pobra, aleshores!

En aquella època, ma mare recomanava la Nesibe a les seves amigues com «una persona extraordinària i una cosidora excel·lent» i, un cop a l'any (de vegades fins i tot dos), la feia venir a casa nostra i li encarregava un vestit a mida per a una recepció o un casament. Jo quasi no la veia mai, perquè generalment era a l'escola. Quan, al final de l'estiu de 1956, ma mare va necessitar ràpidament un vestit per a un casament, va fer venir la Nesibe a la nostra residència d'estiu a Suadiye, i totes dues seien en una petita habitació del segon pis des d'on miraven entre fulles de palmera el traüt de les barques i els nens saltant a l'aigua des d'una palanca, envoltades d'agulles de cap, cintes mètriques, retalls de tela i puntes de la caixa de cosir de la tieta Nesibe amb una vista d'Istanbul a la tapa, i s'estaven juntes fins a mitjanit cosint, exclamant-se de la calor, els mosquits i la gran quantitat de feina i fent broma com dues germanes ben avingudes. Encara recordo com el cuiner Bekri els portava gots de llimonada a aquella cambra flairosa de calor i de seda, perquè la Nesibe patia contínuament antulls d'embarassada i la meva mare, a l'hora de dinar, un cop va dir, mig de broma, mig de veres: «Cal donar a una embarassada tot el menjar que desitgi, perquè si no tindrà un infant lleig!». Aleshores, en contemplar amb admiració i sorpresa la panxa lleugerament inflada de la tieta Nesibe, devia adonar-me per primer cop de l'existència de la Füsün, tot i que en aquell moment ningú no sabia ni tan sols si la criatura seria nen o nena.

–La Nesibe va declarar que la Füsün era més gran per apuntar-la a aquell concurs de bellesa, i ni ho va dir al seu marit –va dir ma mare, encara irritada en recordar-ho–. Gràcies a Déu, no el va guanyar: així encara es van estalviar una vergonya. Si s'hagués sabut, l'haurien expulsada de l'escola. Ara almenys té el batxillerat, però no crec pas que

estudiï alguna cosa com cal. I, d'altra banda, com puc saber-ho si ja no vénen a veure'm ni els dies de festa? Tothom sap de sobres quina mena de noies es presenten als concursos de bellesa en aquest país. Com s'ha comportat amb tu?

Amb aquelles paraules, ma mare feia al·lusió al fet que, segons deien, la Füsün ja se n'anava al llit amb homes. Aquella mena de rumors també havien circulat entre els meus col·legues del barri quan la Füsün va sortir al *Milliyet* amb altres candidates que havien passat la selecció preliminar, però jo no havia volgut fer pensar a ningú que m'interessava en absolut per aquella mena de xafarderies. Com que jo continuava callant, la meua mare va aixecar significativament un dit i em va advertir:

–Vés amb compte! Aviat et prometràs amb una noia molt bona i molt bonica! Ensenya'm la bossa que li has comprat. Mümtaz! (així es deia el meu pare). Mira, en Kemal ha comprat una bossa a la Sibel!

–De debò? –la seva expressió feia pensar que havia vist la bossa, que li agradava i que se sentia realment satisfet amb el seu fill i la seva futura jove però, de fet, amb prou feines havia apartat la mirada del televisor.

El que veia el meu pare en aquells moments a la televisió era un anunci grandiloqüent de «MELTEM, la primera llimonada gasosa turca», producte que comercialitzava a tot Turquia el meu amic Zaim. Me'l vaig mirar un moment i em va agradar l'anunci. Amb la fortuna del seu pare que, exactament com el meu, s'havia guanyat molt bé la vida com a fabricant durant els últims anys, en Zaim s'havia distingit per l'audàcia de les seves noves idees comercials. Jo de vegades l'assessorava i li desitjava molt d'èxit.

Jo mateix havia estudiat direcció empresarial als Estats Units i després havia fet el servei militar, i el meu pare, animat per la idea que jo, igual que el meu germà, havia d'assumir tasques directives en alguna de les empreses en què s'anava ramificant la seva fàbrica en constant expansió, em va convertir, ja de molt jove, en administrador de Satsat, la seva empresa de distribució i exportació a Harbiye. Satsat era una empresa imponent i obtenia elevats beneficis, fet que no tenia res a veure amb l'eficàcia de la meva gestió, sinó amb l'estratagema comptable que consistia a transferir els guanys de les altres empreses a la meua. Allà jo passava els dies davant d'aquells empleats de tota la vida i d'aquelles dones de pits grossos a qui m'havien encolomat en qualitat de fill de l'amo, intentant per tots els mitjans no gastar cap mena d'ínfules de superioritat jeràrquica i aprendre del seu exemple les subtileses del funcionament de l'empresa.

Al vespre, quan tots ja havien abandonat el vell edifici de l'empresa a Harbiye, que sempre tremolava i trontollava, mentre passava —tan cansat com els vells empleats— un dels vetustos autobusos de la ciutat —és a dir, contínuament—, jo de vegades anava a visitar la Sibel, amb qui ben aviat em prometria, i fèiem l'amor al despatx de l'administrador. Malgrat els seus aires de modernitat i els lemes feministes que havia après a Europa, la Sibel tenia una idea de les secretàries no gaire diferent de la que en tenia ma mare i, de tant en tant, deia:

—Val més que no ho fem aquí, em sento com si fos una secretària!

De fet, però, el veritable motiu de les inhibicions que jo de vegades notava en ella quan fèiem l'amor al sofà de pell era la por de les noies

turques d'aleshores de començar la seva vida sexual abans del matrimoni. Les filles de les famílies benestants i europeïtzades tot just començaven a trencar el tabú de la virginitat i a mantenir relacions sexuals amb els seus amics. La Sibel es vanagloriava de vegades de formar part d'aquestes noies «atrevides», perquè ja feia onze mesos que se n'havia anat al llit amb mi per primer cop (per tant, ja tocava casar-se!).

Ara bé, com que m'he proposat, després de tants anys, d'explicar la meva història amb la màxima fidelitat possible, no voldria exagerar l'atreviment de la meva amiga ni infravalorar la pressió que s'exercia damunt les dones des del punt de vista sexual. Al capdavall, la Sibel se m'havia «lliurat» després de quedar convençuda que jo tenia «propòsits seriosos» i que, finalment, em casaria amb ella. Com que jo era una persona honrada, tenia realment la intenció de fer-ho però, encara que tot hagués anat d'una altra manera, no m'hauria vist gaire amb cor d'abandonar-la, perquè ella m'havia «ofert» la seva virginitat. Aquesta responsabilitat enterbolia una mica l'orgull clandestí que sentíem en compartir el desig de ser «lliures i moderns» (encara que no fessin servir explícitament aquests conceptes), però també ens acostava més l'un a l'altre.

El cert és que també m'adonava, pensarós, que la Sibel cada cop feia més al·lusions al fet que ja tocava començar a pensar en el matrimoni. En aquella època en què ens estimàvem al despatx, però, també vam tenir moments d'una meravellosa despreocupació. Amb la remor de fons del trànsit del carrer Halaskârgazi, mentre abraçava la Sibel en la penombra, sovint pensava que seria feliç amb ella fins al final de la meva vida. Un cop, mentre jo fumava després de fer l'amor i feia caure la cendra del cigarrat en un cendrer amb la inscripció «Satsat», la Sibel es va asseure mig despullada a la cadira de la meva secretària Seynep, es va posar a escriure a màquina entre rialletes i va interpretar el paper de la típica secretària rossa i beneïta de les publicacions humorístiques de l'època.

AL RESTAURANT FUAYE

El Fuaye, del qual poden veure aquí un menú il·lustrat, una capsa de llumins de propaganda i un tovalló, es va convertir en poc temps en un dels restaurants d'estil europeu més populars (és a dir, una imitació francesa), que solien freqüentar els clients occidentalitzats dels barris de Beyoğlu, Şişli i Nişantaşı, allò que les seccions de xafardereries dels diaris anomenava en to de burla «*Society*». Per transmetre als seus clients d'una manera discreta la sensació que menjaven en una ciutat europea, van renunciar a noms pomposos com ara Ambassador, Majestic o Royal i van recórrer a conceptes que encara contenien reminiscències d'Istanbul com ara Kulis, Merdiven i Fuaye.

Quan la següent generació de nou-rics va preferir menjar en l'ambient sumptuós en què ho solien fer les seves àvies, van obrir ràpidament nous restaurants amb noms com Hanedan, Sultan, Hünkâr, Paşa i Vezir, que van saber conjuminar el luxe i la tradició, i el Fuaye va caure de seguida en l'oblit.

El mateix dia en què vaig comprar la bossa, vam sopar novament al Fuaye i jo vaig dir a la Sibel:

–Escolta, vols dir que no seria millor que a partir d'ara ens trobéssim al pis del Merhamet Apartmanı, on la meva mare guarda les velles andròmines? Aquell que té un pati interior tan bonic, saps?

–O sigui que no penses que, després del prometatge, ens casarem de seguida i tindrem un pis propi?

–No he volgut dir això, estimada.

–Doncs jo no em vull continuar trobant amb tu en qualsevol lloc, com si fos una amant secreta.

–Sí, la veritat és que tens raó.

–Llavors, com se t'ha acudit parlar-me d'aquest pis?

–Oblida-ho –li vaig dir, vaig passejar la mirada entre els alegres i sorollosos clients del Fuaye i, tot seguit, vaig treure el meu regal de la bossa de plàstic.

–Què és això? –va preguntar la Sibel, amb la feliç expectativa d'un regal.

–Una sorpresa. Vinga, obre'!

–De debò? –l'alegria infantil amb què desembolicava el paquet es va transformar en una mirada interrogativa i, finalment, en una decepció amb prou feines dissimulada.

–No te'n recordes? –vaig intentar ajudar-la–. És la de l'aparador, la que t'agradava tant.

–Sí, ets molt amable.

–Et quedarà molt bé a la festa de prometatge.

–Per desgràcia ja fa temps que sé quina mena de bossa portaré a la festa de prometatge. Vinga, no facis aquesta cara tan trista! De totes maneres, és un regal molt bonic i tot un detall per part teva... En fi, perquè no estiguis trist, t'ho diré: igualment no podré portar aquesta bossa el dia del prometatge, perquè és una falsificació.

–Perdona, què dius?

–Que no és una autèntica bossa Jenny Colon, estimat Kemal, sinó una imitació.

–I en què ho notes?

–Senzillament en tot, rei. Mira com hi han cosit l'etiqueta de la marca. I ara observa l'etiqueta d'aquesta Jenny Colon autèntica que em vaig comprar a París. No és per res que Jenny Colon és una de les marques més cares de França i de tot el món. Mai no farien servir un fil tan barat.

Vaig observar com estava cosida l'etiqueta de la bossa autèntica i em vaig preguntar alhora per què la meva futura promesa feia aquells escarafalls. El fet de ser «només» la filla d'un ambaixador jubilat que havia malbaratat sense excepció totes les propietats heretades del seu pare, un general, de vegades l'amoïnava. Per tal de compensar-ho, li agradava explicar que la seva àvia sabia tocar molt bé el piano, que el seu avi havia participat en la guerra de la independència i que el seu avi per part de mare era persona de confiança del sultà Abdülhamit, i la commovedora sol·licitud amb què tractava totes aquestes qüestions em va fer estimar-la encara més. Com a conseqüència del gran auge exportador dels productes tèxtils de començament dels anys setanta, la població d'Istanbul s'havia triplicat, els preus dels terrenys, sobretot en aquella zona, havien augmentat considerablement i les empreses del meu pare s'havien expandit fins a tal punt que la seva fortuna s'havia multiplicat per cinc, però nosaltres no érem més que els descendents enriquits de tres generacions de fabricants de la indústria tèxtil. I això és precisament el que ella em retreia: que, després de l'esforç de tres generacions, encara no era capaç de distingir una bossa autèntica d'una de falsa.

–I quant n’has pagat? –va preguntar ella.

–Mil cinc-centes lires. Si no la vols, demà mateix vaig a canviar-la.

–No, val més que demanis que et tornin els diners. T’han ben enredat.

–I això que la propietària, aquesta Şenay, fins i tot és parenta nostra!
–vaig dir, incrèdul.

La Sibel va recuperar la seva bossa autèntica, que jo havia remenat distretament, i em va dir, amb un somrís amable:

–Ai, estimat, tan intel·ligent i educat que ets i encara no t’adones de quan una dona t’enganya!

6
LES LLÀGRIMES DE LA FÜSUN

L'endemà al migdia vaig tornar a entrar amb la bossa de plàstic a la Boutique Champs Élysées. Va sonar la campaneta i, al principi, em vaig pensar que no hi havia ningú a la botiga, perquè em va semblar de nou molt fosca i fresca. En la misteriosa quietud de l'interior va tornar a refilar el canari. Finalment, vaig entreveure la Füsun entre un paravent i una enorme planta florida. Estava ocupada amb una clienta davant de l'emprovador. Aquest cop portava la brusa de color violeta amb un estampat de jacints que li quedava tan bé. Quan em va veure, em va somriure amablement.

–Veig que tens feina –vaig dir, i vaig assenyalar l'emprovador amb el cap.

–De seguida acabo –va respondre en un to de familiaritat, com si jo fos un client habitual de la casa.

El canari saltava d'una banda a l'altra de la seva gàbia mentre jo passejava la mirada, inquiet, entre les revistes de moda apilades en un racó i les foteses importades d'Europa. Em tornava a envair una sensació que havia intentat superar i oblidar del tot. Quan mirava la Füsun, em sentia com si ja la conegués des de feia molt de temps. En certa manera, s'assemblava a mi. Abans, els meus cabells també eren arrissats com els seus i, amb el pas del temps, s'havien anat tornant llisos. Em sentia com si em pogués posar fàcilment en el seu lloc i comprendre-la a un nivell profund i íntim. La brusa que portava encara feia ressaltar més el bronzejat natural de la seva pell i el color ros tenyit dels seus cabells. Vaig recordar que els meus amics n'havien dit que semblava com «sortida del *Playboy*». I si se n'havia anat al llit amb ells? Vinga, però què fas? Torna-li la bossa, agafa els diners i vés-te'n. Ben aviat et prometràs amb una noia meravellosa. Vaig mirar cap enfora, cap a la plaça de Nişantaşı, però al vidre entelat de l'aparador va aparèixer de seguida, com en un somni, el reflex de la figura de la Füsun.

La dona grassa va sortir per fi de la botiga sense comprar res i la Füsun va tornar a plegar els pantalons que s'havia emprovat.

–Ahir al vespre el vaig veure pel carrer –va dir ella, i semblava com si tot el seu rostre consistís en aquells llavis gruixuts, sensuals i atractius.

Aquell somris tan dolç va ser el que em va fer adonar que duia els llavis pintats d'un color rosa suau. El pintallavis de la marca Misslyn que feia servir era barat i, per això, es venia molt en aquella època, però als seus llavis feia un efecte molt especial.

–Quan va ser? –li vaig preguntar.

–Al vespre, anava amb la Sibel. Jo era a l'altra banda del carrer. Devien anar a sopar, oi?

–Sí.

–Trobo que fan molt bona parella! –va dir en el to amb què les persones grans manifesten la seva alegria per la felicitat de la gent jove. Jo no li vaig preguntar de què coneixia la Sibel.

–Et voldria demanar una cosa –vaig dir, i li vaig ensenyar la bossa tímidament–. Voldria tornar-la.

–Naturalment que la pot canviar. Què li semblen aquests guants tan elegants, o aquest barret, acabat d'arribar de París? És que la bossa no li va agradar a la Sibel?

–És que no la voldria canviar per una altra cosa –vaig respondre, confús–, sinó que em tornessin els diners.

Ella va fer un posat sorprès, gairebé espantat.

–Per què? –va preguntar.

–Sembla que no és una bossa Jenny Colon autèntica, sinó una falsificació –vaig dir, amb un fil de veu.

–Perdoni, com diu?

–Jo la veritat és que no hi entenc –vaig dir, desolat.

–Això no pot ser de cap de les maneres, almenys a la nostra botiga! –va exclamar ella, en to vehement–. Voldria que li tornéssim els diners de seguida?

–Sí.

Tenia la cara dolorosament desfigurada. Déu meu, vaig pensar, però per què no t'has limitat a llençar la bossa i dir-li a la Sibel que ja t'havien tornat els diners?

–Escolta, ja sé que això no té res a veure amb tu ni amb la Şenay. Els turcs tenim l'habilitat d'imitar i de falsificar qualsevol cosa que estigui de moda a Europa –vaig dir, fent esforços per somriure–. Per a mi o fins i tot per a nosaltres n'hi ha prou que una bossa sigui útil i tingui bon aspecte, però ens és indiferent d'on vingui o si és autèntica –vaig afegir, però ni jo mateix em creia les meves paraules.

–Li tornaré els diners de seguida –va dir ella, concisament, mentre jo abaixava la mirada, avergonyit d'haver estat tan groller.

De totes maneres, per més desconcertat que em sentís, no vaig deixar de notar que alguna cosa no rutllava i que, per algun motiu, la Füsun no podia fer el que calia fer. Es va quedar mirant la caixa enregistradora com si estigués embuixada i no es movia d'allà. Quan vaig veure que la seva cara envermellida es contreïa i que se li omplien els ulls de llàgrimes, m'hi vaig acostar, preocupat.

Ella plorava lleugerament. No sabia dir ni com va anar, però el cas és que la vaig abraçar i ella va continuar plorant amb el cap repenjat al meu pit.

–Perdonà'm, Füsun –vaig xiuxiuejar, mentre li acaronava els cabells tan suaus i el front–. Oblida-ho, si us plau. Només és una bossa falsificada.

Ella va aixecar el nas com una criatura, va sanglotar un parell de cops i va continuar plorant. Sentir el contacte del seu cos i dels seus pits, tenir-la de cop i volta entre els meus braços, em feia sentir vertigen. I vaig haver de compensar el desig cada cop més poderós de protegir-me de mi mateix amb la il·lusió de conèixer la Füsun des de feia molt de temps i tenir-hi una antiga familiaritat. Era com si fos la meva germaneta díscola, aquella dolça i preciosa criatura! Potser perquè sabia que érem parents llunyans, els llargs membres, els seus ossos delicats i les espatlles estretes em feien veure-la com una reproducció fidel de mi mateix. Si jo fos una noia i fos dotze anys més jove, tindria el mateix cos que ella.

–No cal que ploris –vaig dir, mentre li acaronava els llargs cabells rossos.

–És que no puc obrir la caixa –em va explicar la Füsun–. Al migdia, quan la Şenay se'n va cap a casa, sempre tanca la caixa i se n'emporta la clau. Em sap molt de greu –va dir, i va tornar a recolzar el cap contra el meu pit i va continuar plorant. Jo li vaig passar la mà suaument pels cabells–. Treballo aquí per tenir contacte amb la gent, no per guanyar diners –va afegir, sanglotant.

–Però també es pot treballar per guanyar diners –vaig respondre jo, càndidament.

–Sí, és veritat –va dir ella, amb els seus ulls entristits de criatura–. El meu pare és un mestre jubilat. Fa dues setmanes que vaig fer els divuit anys i no volia ser una càrrega per a ell.

Espantat per l'animal sexual que es removia dins meu, vaig apartar la mà dels seus cabells. Ella se'n va adonar de seguida, es va contenir i vam fer un esforç per tornar a guardar les distàncies.

–Si us plau, no li digui a ningú que he plorat –va dir ella, mentre s'eixugava els ulls.

–T’ho prometo, Füsün, això quedarà entre nosaltres.

Vaig veure que somreia.

–Deixaré la bossa aquí i ja vindré a buscar els diners més tard.

–Pot deixar la bossa aquí, però no vingui a buscar vostè mateix els diners. La Şenay negarà que la bossa sigui una falsificació i li causarà problemes.

–Llavors, la canviaré per una altra cosa.

–Això ja no ho podré permetre –va dir, amb l’orgull d’una noieta susceptible.

–Però si no té cap mena d’importància –vaig intentar apaivagar-la.

–Per a mi sí que en té –va dir ella, amb decisió–. Quan vingui la Şenay a la botiga, li demanaré que li torni els diners.

–Però no vull que et creï problemes.

–No s’amoïni, ja he pensat en una coartada –va dir ella, somrient–. Li diré que la Sibel ja tenia la mateixa bossa i que per això vol tornar-la, d’acord?

–Molt bona idea. Jo diré el mateix a la Şenay.

–No, vostè val més que no li digui res –va respondre ràpidament la Füsün–. Si no, li començarà a fer preguntes. Millor que no torni a venir a la botiga. Ja li donaré els diners a la tieta Vecihe.

–M’estimo més que no fiquis ma mare en tot això: és terriblement xafardera.

–Llavors, on vol que li porti els diners? –va preguntar la Füsün, esmaperduda.

–La meva mare té un pis al carrer Teşvikiye número 131, al Merhamet Apartmanı. Abans d’anar-me’n als Estats Units, de vegades hi anava a estudiar o a sentir música. El pis té un pati interior molt bonic.

–D’acord, llavors li portaré els diners allà. Quin número té el pis?

–El quatre –li vaig dir, quasi xiuxiuejant i, mentre me n’anava, encara em vaig veure amb cor d’afegir–: Segon pis. A reveure!

El meu cor havia entès de seguida la situació i batejava com un boig. Abans de tancar la porta darrere meu, vaig intentar recuperar la forma i mirar la Füsün com si tot fos d’allò més normal. Però quan després, al carrer, em va envair una confusa barreja de vergonya, penediment i visions de felicitat, enmig de la calor del migdia d’aquell dia de primavera a Nişantaşı, de la manera més misteriosa, de cop i volta tot va semblar adquirir una tonalitat groga. Les cames em duien d’ombra en ombra sota els ràfecs i les marquesines de ratlles blaves i blanques, i quan vaig veure en un aparador una garrafa d’aigua groga, la vaig comprar de seguida. Aquell

objecte no va compartir el destí de la majoria de les compres espontànies, sinó que va aguantar quasi vint anys a casa dels meus pares, després a casa de ma mare i, finalment, al meu menjador, sense que ningú no hi dediqués mai ni un sol comentari. I cada cop en què, a l'hora de sopar, l'agafava per la nansa, no em podia estar de recordar l'inici del desastre, el fet que havia estat expulsat de la vida i que ma mare m'ho retreia contínuament amb mirades plenes de reprovació i, alhora, de tristesa.

Quan, aquell dia, la meva mare em va veure comparèixer a casa tan aviat, se'n va alegrar però alhora es va quedar parada. Li vaig fer un petó, li vaig explicar que havia comprat la garrafa d'aigua simplement perquè sí i després li vaig demanar, com de passada:

—Que em podries donar les claus del pis del Merhamet Apartmanı? A l'empresa de vegades no aconsegueixo fer gran cosa i vull veure si allà em concentro millor en la feina. Aquell lloc m'anava molt bé per a estudiar.

—Però si està tot ple de pols! —va dir la meva mare, però de seguida va anar a buscar a la seva habitació la clau de la porta del carrer i la del pis—. Recordes aquell gerro de Kütahya amb el dibuix de flors vermelles? Per casa no el trobo, podries mirar si no es va quedar allà? I no treballis massa! El vostre pare ja es va esforçar tota la vida perquè els seus fills visquessin millor. Surt amb la Sibel, gaudiu de la primavera, divertiu-vos! —i, quan em va donar les claus, va afegir amb una mirada misteriosa—: Vés amb compte!

Quan érem petits, la meva mare ja em prevenia amb aquella mena de mirada dels perills que podien sotjar-me des de les profunditats de la vida, que anaven molt més enllà del fet de deixar-me aquelles claus.

EL MERHAMET APARTMANI

Vint anys enrere, quan la meva mare va comprar el pis al Merhamet Apartmani, ho feia pensant en una inversió, però també en un lloc on poder retirar-se de tant en tant i estar tranquil·la. Ben aviat, però, el pis es va convertir en una immensa cambra dels mals endreços en què ma mare deixava els objectes que li semblaven antiquats o les compres equivocades que ella rebutjava de seguida. De petit ja m'agradava el pis, perquè estava envoltat d'immensos xiprers i castanyers que hi feien ombra, però el que més m'agradava era el nom de l'edifici, la història del qual la meva mare em va explicar amb molt de gust.

L'any 1934, quan Atatürk va obligar tots els turcs a afegir-se un cognom, molts edificis d'Istanbul van ser batejats amb els noms dels seus propietaris. Allò tenia molt de sentit perquè, a Istanbul, el sistema de posar noms als carrers i números als edificis encara no era gaire habitual i perquè, sobretot en el cas de les famílies benestants, se solia identificar amb el seu nom les grans mansions en què vivien tots junts des de l'època otomana. (Per això moltes famílies riques que apareixen en aquesta història viuen en una casa que porta el seu nom.) En aquells anys, una variant consistia a batejar els edificis amb noms altisonants com ara «Llibertat» o «Bondat», però la meva mare sempre deia que els solia posar la gent que dedicava la seva vida a trepitjar precisament aquelles virtuts. El Merhamet Apartmani («Misericòrdia») va ser construït per un home turmentat per la mala consciència després d'enriquir-se a la Primera Guerra Mundial comerciant amb sucre al mercat negre. Quan els seus dos fills (una filla dels quals va anar amb mi a l'escola primària) van descobrir que el seu pare volia regalar els lloguers de l'edifici a una fundació per als pobres, el van fer declarar irresponsable, el van tancar en un asil per a ancians i li van arrabassar l'edifici. De totes maneres, no li van canviar el nom, que de petit em semblava tan estrany.

L'endemà, el dia 30 d'abril del 1975, un dimarts, em vaig quedar entre les dues i les quatre al pis del Merhamet Apartmani esperant la Füsün, però ella no va venir. Això em va destarotar i em va ofendre una mica, i me'n vaig tornar, neguitós, cap al despatx. Per tal de dominar aquella

inquietud, l'endemà me'n vaig tornar al pis, però la Füsun tampoc no va venir. En aquelles habitacions sufocants hi havia apilats tota mena de gerros coberts de pols, vestits i altres objectes que la meva mare hi havia dut per oblidar-se'n tot seguit, i que em recordaven moments de la meva infantesa i joventut que ni tan sols sabia que havia oblidat, i l'efecte tranquil·litzador d'aquells objectes va fer que, finalment, la meva frisança anés disminuint. Un dia més tard dinava amb l'Abdülkerim, el representant de Satsat a Kayseri (que jo ja coneixia del servei militar), al restaurant Hacı Arif de Beyoğlu i pensava en el fet que havia anat al pis buit i hi havia estat esperant la Füsun dos dies consecutius. Al cap d'uns vint minuts d'haver decidit, per pura vergonya, oblidar-me per sempre de la Füsun, de la bossa falsificada i de tot plegat, vaig tornar a mirar el rellotge, em vaig imaginar que la Füsun potser en aquells moments anava cap al Merhamet Apartmanı per tornar-me els diners, em vaig inventar una excusa per disculpar-me amb l'Abdülkerim, em vaig acabar el menjar a corre-cuita i me'n vaig anar ràpidament al pis.

Vint minuts després d'arribar-hi, la Füsun va trucar a la porta. És a dir, que havia de ser ella. Quan vaig anar cap a la porta, vaig recordar que aquella nit havia somiat que li obria la porta.

Ella duia un paraigua a la mà, tenia els cabells molls i portava un vestit groc amb pics.

–Caram, ja em pensava que te n'havies oblidat. Passa, passa.

–No voldria molestar-lo. Li tornaré els diners i marxaré de seguida. –Duia a la mà aquell sobre usat amb la inscripció «Assistència Privada Eficàcia Total», però jo no el vaig agafar. En comptes d'això, la vaig agafar suaument a ella per l'espatlla, la vaig fer entrar i vaig tancar la porta.

–Plou a bots i barrals! –vaig aventurar, tot i que ni m'havia fixat en la pluja–. Seu, que si surts ara quedaràs ben xopa. Et prepararé un te perquè t'escalfis.

I me'n vaig anar cap a la cuina. Quan vaig tornar, vaig veure que la Füsun examinava les velles andròmines de ma mare: antiguitats, rellotges empolsegats, bibelots, caps de barrets, totes les endergues imaginables. Per animar-la li vaig parlar en to de broma de tots aquells objectes procedents de les botigues més elegants de Nişantaşı i Beyoğlu, d'antiquaris i de cases de senyors arruïnats, palauets mig incendiats del Bòsfor i fins i tot monestirs abandonats de dervixos, o bé adquirits a la babalà durant viatges per Europa i, després d'un breu ús, apilats i oblidats aquí. Li vaig obrir armaris que feien olor de pols i naftalina i li vaig ensenyar les incomptables bales de tela, el tricicle que havíem fet servir tots dos quan érem petits

(el que ja no necessitàvem, ma mare ho solia donar als familiars pobres), una gibrella, molts barrets i el gerro vermell que ma mare trobava a faltar. Una sucrera de vidre ens va recordar antics àpats festius. Quan la Füsün era petita i venia a casa nostra els dies de festa, aquella sucrera contenia caramels, confits, massapà, panellats de coco i *lukum*.¹

–Una vegada, a la festa del sacrifici, vam sortir junts al carrer i vam anar a fer un volt amb el cotxe –va dir la Füsün, amb els ulls brillants.

Jo encara recordava aquell volt amb cotxe.

–Llavors encara eres una nena, i ara t’has convertit en una noia molt bonica i atractiva.

–Gràcies. Bé, ara me n’aniré.

–Però si encara no t’has pres el te, i continua plovent.

La vaig acompanyar fins a la porta balconera i vaig obrir una mica la cortina. Ella va mirar amb interès a través dels vidres com un infant el primer cop que entra en una casa desconeguda, o més aviat com una persona jove que encara no ha estat maltractada per la vida i per això encara pot tenir una actitud oberta i desinhibida davant de tot. Jo observava amb cobejança el seu clatell, el seu coll, aquella pell que feia les seves galtes tan irresistibles, aquella munió de minúscules pigues que de lluny no es veien (la meua àvia no tenia en aquell lloc una gran piga?). Vaig sentir com la mà se m’allargava tota sola, com si fos la mà d’un estrany, i vaig agafar-li el passador dels cabells guarnit amb quatre miosotis.

–Tens els cabells ben molls.

–Espero que no deu haver explicat a ningú que vaig plorar a la botiga, oi?

–No, però m’agradaria saber per què vas plorar.

–Per què?

–Perquè he pensat molt en tu. Has canviat tant i ets tan bonica. Et recordava com una nena bufona amb els cabells negres però no em pensava que et convertiries en tota una bellesa.

Tal com feien les noies boniques, ben educades i acostumades als afalacs, va somriure lleugerament i va aixecar les celles amb escepticisme i, en silenci, va fer un pas enrere.

–I com va reaccionar la Şenay? –vaig preguntar, per canviar de tema–. Va reconèixer que la bossa era falsificada?

–Al principi es va enfadar, però després de comprendre que vostè havia tornat la bossa i que volia que li tornéssim els diners, no va voler

1. Dolç de festuc.

fer soroll i em va dir que valia més que ho oblidés tot. Em penso que sap que la bossa no és autèntica. El que no sap és que vindria aquí: li vaig dir que vostè havia vingut al migdia i que s'havia emportat els diners. I ara me n'haig d'anar.

—No, fins que no t'hagis pres el te!

El vaig portar de la cuina. Vaig observar com bufava amb cautela el te encara calent i després se'l bevia ràpidament en petits glops. Jo sentia admiració i tendresa per ella, i alhora me n'averkonyia. Involuntàriament, vaig tornar a allargar la mà i li vaig acaronar els cabells. Després, vaig inclinar el cap envers el seu rostre i, en veure que ella no s'apartava, la vaig besar fugaçment a la comissura dels llavis. Ella es va posar vermella com un pebrot. Com que aguantava amb totes dues mans el got de te, no havia pogut evitar-ho a temps. Vaig notar que estava enfadada amb mi però alhora indecisa.

—M'agrada fer petons —va dir, orgullosa—, però aquí, amb vostè, la veritat és que no fa al cas.

—Has besat moltes vegades? —vaig preguntar en un to volgudament desmanyotat i infantil.

—És clar, però ara ja no tant.

Amb una mirada que volia dir que tots els homes són iguals, va passejar de nou la mirada per l'habitació, va observar totes les andròmines i el llit amb la vànova de color blau que tenia un aspecte estudiadament desfet. Vaig notar que avaluava la situació però, per tímidesa, no em vaig atrevir a continuar el meu joc.

Aquell fes fabricat per als turistes que m'havia cridat l'atenció en dels armaris, l'havia col·locat com a decoració a la tauleta auxiliar, i ella hi havia deixat al damunt el sobre amb els diners i també havia vist que jo me n'havia adonat. Així i tot, va dir:

—Li he deixat allà el sobre.

—Encara no t'has acabat el te!

—És que faré tard —va dir, però no se n'anava.

Mentre continuàvem prenent el nostre te, vam parlar sobre els nostres parents, la nostra infantesa, els nostres records, sense dedicar ni una paraula desagradable a ningú. La Füsun va dir que ella i la seva mare tenien por de la meva mare, però que la respectaven molt, i que ma mare l'havia ajudada molt precisament a ella, que cada cop que venia a cosir amb sa mare, li donava les meves joguines, com aquell gosset amb corda que li agradava tant i que, per això mateix, tractava amb molt de compte i que, fins a l'afer del concurs de bellesa, la meva mare,

per l'aniversari de la Füsün, sempre feia que el nostre xofer li portés un regal, un dels quals era un calidoscopi que encara conservava. I cada cop que li enviava un vestit, procurava que fos dues talles més gran perquè no li vingués petit de seguida. Una faldilla escocesa amb unes enormes agulles imperdibles, per exemple, no se la va poder posar fins al cap d'un any, i se l'estimava tant que, més tard, quan ja havia passat de moda, continuava posant-se-la com a minifaldilla. Jo li vaig dir que li havia vist un cop aquella faldilla posada a Nişantaşı. Després vam tornar a canviar de tema, perquè allò tocava massa de prop la qüestió de la seva cintura tan prima i les seves cames tan boniques. Va dir que tenia a Alemanya un oncle mig boig que es deia Süreyya i que, cada vegada que passava unes vacances a la pàtria, visitava ceremonialment totes les branques de la família cada cop més dispersa i així procurava que almenys tots sabessin alguna cosa els uns dels altres.

—Aquell matí de la festa del sacrifici en què vam anar a fer un volt amb cotxe, aquest Süreyya també era a casa —va dir la Füsün, vivament, però després es va posar ràpidament l'impermeable i va buscar el seu paraigua, però no el trobava perquè jo, anant cap a la cuina, l'havia fet desaparèixer darrere de la calaixera amb mirall de l'entrada.

—No saps on l'has deixat? —vaig preguntar, mentre buscàvem junts el paraigua encara amb més intensitat.

—Però és que l'havia deixat allà —va dir innocentment, assenyalant la calaixera del mirall.

Mentre buscàvem per tot el pis i no deixàvem d'escorcollar ni els llocs més improbables, li vaig preguntar què feia en les seves «estones d'oci», com solien dir les revistes de xafarderies d'una manera tan elegant. L'any anterior, a la prova d'ingrés, no havia tret una nota prou alta per a poder estudiar a la facultat que volia i ara, quan no treballava a la Boutique Champs Élysées, anava a una institució privada a preparar-se per a l'examen.

—I en quina facultat t'agradaria estudiar?

—Oh, encara no ho sé ben bé —va dir, tímidament—. La veritat és que el que m'agradaria més seria anar al conservatori i estudiar per a actriu.

—Això de les classes de repàs és una pèrdua de temps: són tots uns aprofitats que no volen cap altra cosa que els teus diners. Si tens algun problema amb les matemàtiques, per exemple, pots venir aquí, jo sempre hi vinc a treballar a la tarda i podria ajudar-te.

—També fa classes de repàs a altres noies? —va preguntar, mentre tornava a aixecar les celles en to burleta.

—No hi ha cap altra noia.

–I la Sibel? Ella de vegades ve a la botiga. Una dona simpàtica i bonica. Es casaran aviat?

–D'aquí a sis setmanes ens prometem. No t'aniria bé aquest?

Li vaig ensenyar un paraigua (en realitat era una ombrel·la) que la meva mare havia comprat a Niça. Ella va contestar que, naturalment, no podia presentar-se a la botiga amb allò, i que el que volia era anar-se'n de seguida, tant si trobàvem el paraigua com si no, perquè ja no era tan important.

–Ha parat de ploure –va exclamar, alegrement. Quan ja era a la porta vaig pensar, alarmat, que no la tornaria a veure.

–Pots venir quan vulguis, encara que només sigui per prendre el te.

–No s'ho agafi malament, Kemal, però m'estimaria més no tornar, i vos-tè també ho sap. I no s'amoïni, tampoc li diré a ningú que m'ha besat.

–I el paraigua?

–És de la Şenay, però no passa res si es queda aquí –va dir ella, em va fer ràpidament un petó no mancat de sentiments a la galta i se'n va anar.

LA PRIMERA LLIMONADA GASOSA TURCA

Per recordar l'atmosfera confiada i feliç d'aquells dies, aquí tinc exposats uns quants anuncis publicitaris i propaganda de Meltem, la primera llimonada gasosa turca, a més d'unes quantes ampolles dels diversos gustos de la marca: maduixa, préssec, taronja i cirera. Cada vespre, en Zaim feia una festa enorme al seu pis d'Ayazpaşa, que tenia una vista meravellosa, per celebrar que havia aconseguit comercialitzar la seva llimonada gasosa Meltem, i cada cop es retrobava tot el cercle dels meus amics. A la Sibel li agradava estar amb aquells nois rics i li encantaven les nostres excursions amb barca pel Bòsfor, les nostres festes sorpresa amb motiu dels aniversaris, les nostres visites als clubs i les excursions nocturnes i espontànies amb cotxe per Istanbul, i se sentia encantada amb la majoria dels meus amics, menys precisament amb en Zaim. El considerava un presumptuós, un faldiller i massa «ordinari». No li perdonava que, a les festes, fes sortir de cop i volta com a sorpresa un grup de ballarines de dansa del ventre o encengués els cigarrets de les noies amb un encenedor que tenia l'emblema de *Playboy*. També se li feia molt estrany que mantingués relacions amb petites *starlets* i models (una professió completament nova aleshores a Turquia, a banda de molt sospitosa) perquè se n'anaven al llit amb ell sense insistir després en el matrimoni (en el qual ell igualment no hauria pensat mai) i que ni tan sols es plantegés mai cap cosa «seriosa» amb les noies decents. Per això em va sorprendre que la Sibel semblés decebuda quan li vaig comunicar que aquell vespre no podria anar a la festa perquè no em trobava bé.

—Però si també vindrà aquesta model alemanya que es veu pertot arreu a la propaganda de Meltem! —va dir la Sibel.

—No dius sempre que en Zaim és un mal exemple per a mi?

—Bé, si no vas a la festa d'en Zaim és que deus estar malalt de debò. Ara em començaré a preocupar. Vols que et vingui a veure?

—No, no cal. La meva mare i la Fatma ja es cuiden de mi. Segurament demà m'haurà passat.

Em vaig estirar vestit al llit, pensant en la Füsün, i vaig decidir oblidar-la i no tornar-la a veure en tota la meva vida.

L'endemà, el 3 de maig del 1975, a dos quarts de tres de la tarda, la Füsun va venir al Merhamet Apartmani i se'n va anar al llit amb mi per primer cop. Aquell dia, quan vaig arribar al pis, no em pensava pas que ens hi trobaríem. És a dir, ara que escric el que em va passar després de tants anys trobo, naturalment, que la frase anterior no pot correspondre del tot a la realitat, però en aquell moment no creia pas que ella vindria. Tenia al cap les paraules de la Füsun del dia abans, el tricicle, les antiguitats de la meva mare, els vells rellotges, la llum estranya en aquell pis obscur, l'olor de resclosit i de pols, el meu desig d'estar sol i mirar el pati interior... Tot això devia ser el que m'hi va portar. A més, m'havia proposat pensar en la trobada amb la Füsun, deixar vagarejar la ment amb el seu record, rentar el got de te que ella havia fet servir, endreçar les coses de la meva mare i oblidar la ignomínia del dia abans. Mentre endreçava em vaig trobar una fotografia en blanc i negre que el meu pare havia fet un cop a l'habitació de darrere, en què es veien el llit, la finestra i el pati interior, i em vaig adonar que l'habitació no havia canviat gens. I quan van trucar a la porta vaig pensar: segur que és la meva mare.

–Vinc a buscar el meu paraigua –va dir la Füsun, i es va quedar palplantada a fora.

–Passa, passa –li vaig demanar. Ella va dubtar. Després es devia adonar que seria molt poc educat per part seva quedar-se allà fora i va entrar. Jo vaig tancar la porta darrere d'ella. La noia portava la brusa de color rosa fosc amb botons blancs que li quedava tan bé i el cinturó blanc amb l'enorme sivella que encara accentuava la seva cintura tan prima. Quan era molt jove em va agafar la dèria de pensar que, si estava amb noies boniques i misterioses, només em podria sentir bé comportant-me amb la màxima franquesa. Als trenta em pensava que havia superat aquella mania de la sinceritat, però segurament m'equivocava.

–Aquí tens el teu paraigua –vaig dir, i el vaig treure de darrere de la calaixera del mirall. Ni se'm va acudir preguntar-me per què no ho havia fet abans.

–I com hi ha anat a parar?

—No és exactament que hi hagi anat a parar. Jo l’hi vaig amagar ahir perquè no te n’assis de seguida.

En aquell moment, la noia no va saber si somriure o arrufar les celles. Amb el pretext de preparar un te, me la vaig emportar a la fosca cuina amb olor de florit. Allà tot va anar molt de pressa, ja no ens vam poder controlar i vam començar a besar-nos. Ens besàvem llargament, i de manera apassionada. Ella estava tan concentrada, se m’abraçava al coll amb tanta efusió i tancava els ulls d’una manera tan absoluta que vaig sentir que podríem arribar «fins al final». Tenint en compte que encara era verge, allò semblava impossible. I tanmateix, enmig dels petons, vaig tenir la sensació que ella havia pres la decisió de tirar endavant, encara que allò fos una cosa que només es veia a les pel·lícules estrangeres. En canvi, que una noia del nostre país de cop i volta es comportés així em resultava estrany. Però potser ja no era verge. Vam sortir besant-nos de la cuina, ens vam asseure a l’espona del llit, ens vam desempallegar de quasi tota la roba amb tota la naturalitat del món i sense mirar-nos i ens vam ficar sota la manta. La manta, però, era massa gruixuda i, a més, em picava com la manta que tenia quan era petit, fins que la vaig apartar amb les cames i ens vam quedar tots dos mig despullats damunt del llit. Estàvem amarats de suor però, en certa manera, ens agradava. A través de les cortines entrava una llum taronja groguenca que encara feia semblar més bronzejat el cos cobert de suor de la Füsün. El fet que ella em pogués examinar tan bé com jo la podia examinar a ella i que fins i tot en contemplar la inflor maldestra de la meva protuberància no manifestés cap mena d’estranyesa, sinó tan sols una afectuosa curiositat, va despertar en mi el pensament gelós que ella segurament ja havia estat despullada amb altres homes en llits, sofàs o seients de cotxes.

Ens vam abandonar a la música del joc espontani amb el plaer inherent a qualsevol veritable història d’amor però, al cap d’una estona de mirar-nos mútuament, vam deduir que no ens esperava una tasca gens fàcil. La Füsün es va treure les arracades, de les quals en tinc una exposada que va ser el primer objecte del museu, i les va deixar prudentment a la tauleta del costat del llit. Aquell gest, que recordava el d’una noia molt curta de vista que es treu les ulleres abans de banyar-se al mar, em va demostrar que ella estava realment decidida a tot. I, amb la mateixa decisió amb què s’havia desempallegat de les últimes peces de roba, es va treure les calces. Encara recordo perfectament que, en aquella època, les noies que no volien arribar fins al final, es deixaven posades les calces o la part de baix del biquini. Li vaig besar les espatlles que feien olor d’ametlla, li

vaig passar la llengua per damunt del seu coll suau com la seda i em vaig esgarrifar en veure que els seus pits –malgrat que la temporada de banys encara no havia començat– tenien un color una mica més clar que la resta del cos. Els mestres que es posin nerviosos en comentar aquesta part de la novel·la poden recomanar als seus alumnes que saltin unes quantes pàgines. El visitant del museu, en canvi, pot observar tranquil·lament tots els objectes de l'habitació i pensar que el que havia de fer en aquells moments ho vaig fer sobretot per la Füsün, que em mirava amb una expressió trista i espantada; en segon lloc, per nosaltres dos, i en tercer i últim lloc, potser una mica per satisfer els meus propis desitjos. Vam intentar superar junts, de la manera més coratjosa possible, la dificultat que ens havia posat la vida. Per això no em va estranyar no rebre cap resposta a la pregunta «que et fa mal, estimada?» –encara que em mirés directament als ulls–, com tampoc a les altres paraules tendres que li vaig xiuxiuejar a cau d'orella i, a mesura que m'anava concentrant en la feina, vaig acabar callant per força. De totes maneres, quan vaig estar més a prop d'ella, vaig experimentar com un dolor propi el que, sorgint de les profunditats del seu ésser, feia tremolar lleugerament tot el seu fràgil cos (imagineu-vos uns gira-sols lleugerament inclinats per la brisa). Quan ella va començar a evitar les meves mirades i va observar amb una atenció quasi mèdica les regions inferiors del seu cos, vaig tenir la sensació que s'escoltava a si mateixa i que volia viure tota sola una experiència que vivia per primera i última vegada. Per tant, a fi de poder enllestir la qüestió i tornar alleujat d'aquell viatge, vaig haver de pensar egoïstament en el meu propi plaer. Així vam reconèixer instintivament que cadascú volia gaudir per separat de la voluptuositat que ens unia per poder experimentar-la de manera més intensa; d'una banda, ens abraçàvem amb deler i vehemència i, de l'altra, ens utilitzàvem mútuament per al propi plaer. En la manera amb què la Füsün em clavava els dits a l'esquena hi havia alguna cosa semblant a la por de morir de la nena curta de vista que, tot aprenent a nedar, de cop i volta es pensa que s'ofega i s'aferra amb totes les seves forces al pare que ve de seguida a ajudar-la. Deu dies més tard, quan vaig preguntar a la Füsün quina mena de pel·lícula tenia al cap mentre m'abraçava amb els ulls tancats, em va dir:

–Veia un camp ple de gira-sols.

Els nens, que més endavant també van acompanyar els nostres jocs amorosos amb les seves alegres rialles, els seus crits i les seves paraulotes, jugaven a futbol al vell jardí del palauet arruïnats de Hayrettin Paşa i, quan van parar de bramar, a banda dels púdics xiscles de la Füsün i dels

gemecs poc satisfets que jo deixava anar per alleujar-me, l'habitació va quedar de cop i volta en silenci. De fons, sentíem els xiulets dels policies de trànsit a la plaça de Nişantaşı, els clàxons dels cotxes i el repic d'un martell. Un nen clavava puntades de peu a una llauna buida, una gavina xisclava, en algun lloc es va trencar un vidre i les fulles dels plàtans murmuraven lleugerament.

Enmig d'aquell silenci ens vam quedar una estona abraçats i ens hauríem estimat més esborrar tots els detalls vergonyosos, que els antropòlegs haurien observat i classificat com a rituals de societats primitives, perquè allà hi havia el llençol tacat de sang, la roba tirada pertot arreu i la familiarització amb els nostres cossos nus. La Füsün sanglotava i no escoltava les meves paraules de consol. Llavors, va dir que no ho oblidaria en tota la seva vida, va plorar una mica més i es va quedar callada. Com que, anys després, la vida em convertiria en antropòleg de les meves pròpies experiències, no és la meva intenció menysprear aquestes persones entusiastes que exposen estris de cuina i eines de països llunyans per atribuir un sentit a la seva vida i a la nostra. De totes maneres, una observació superficial dels testimonis materials de la nostra primera relació sexual podria induir a error pel que fa als intensos sentiments amorosos i de gratitud que es van desenvolupar entre la Füsün i jo. Per demostrar amb quina tendresa la meua amant de divuit anys acaronava el meu cos de trenta, voldria mostrar-los aquest mocador de cotó amb un estampat de floretes que la Füsün duia aleshores sempre plegat a la bossa. Aquest tinter de vidre, que la Füsün va trobar damunt la taula quan encara fumàvem un cigarret, simbolitza la naturalesa delicada de la nostra mútua atracció. Quan, en un rampell d'orgull viril, vaig agafar amb un aire fanfarró l'enorme sivella d'aquell cinturó tan ample, que aleshores estava de moda, em va envair de seguida una mena de sentiment de culpa que demostra les dificultats que vam tenir per tornar de la nuesa paradisiàca al constrenyiment dels nostres vestits i a la vella i bruta realitat que ens envoltava.

Abans que la Füsün se n'anés, encara vaig afegir que, si de debò volia anar a la universitat, havia d'estudiar de valent durant les sis setmanes que quedaven fins a l'examen.

—És que tens por que em passi tota la vida darrere d'un taulell? —va respondre, somrient.

—No, és clar que no! Però m'agradaria ajudar-te a preparar l'examen. Podríem estudiar junts aquí. Feu matemàtiques clàssiques o modernes?

—A l'institut teníem matemàtiques modernes i ara, a les classes de repàs, ens ensenyen les dues.

Així, vam quedar que l'endemà mateix començaríem les classes de matemàtiques al Merhamet Apartmanı. Tan bon punt la Füsün se'n va anar, em vaig posar a buscar els llibres necessaris i, mentre els fullejava tot fent un cigarret al despatx, em vaig adonar que realment podia ajudar-la. La idea d'ensenyar matemàtiques a la Füsün em va treure de seguida un pes de l'ànima i hi va deixar un desbordant sentiment de felicitat i un estrany orgull. Vaig sentir aquella felicitat com una lleugera tensió al nas i a la pell, i l'orgull, que no podia dissimular, s'expressava en una mena d'alegria molt particular. En el fons, no parava de pensar que em trobaria sovint amb la Füsün al Merhamet Apartmanı i que ens n'aniríem al llit, però també m'adonava que allò només seria possible si em continuava comportant com si a la meua vida no hagués passat res d'extraordinari.

ELS LLUMS DE LA CIUTAT I LA FELICITAT

Aquell vespre, la Yeşim, antiga companya de l'escola de la Sibel, es prometia a l'Hotel Pera Palas. Tots hi serien; per tant, jo també hi vaig anar. La Sibel estava entusiasmada, portava un vestit platejat brillant i una estola de punt, i com que considerava aquella festa de prometatge com un model per a la nostra, va seguir cada detall amb interès, va parlar amb tothom i no va parar de somriure ni un moment.

Quan el fill de l'oncle Süreyya, el nom del qual no recordo, em va presentar l'Inge, la model alemanya de la publicitat de Meltem, jo ja m'havia begut dos gots de raki i estava d'allò més tranquil.

–Què li sembla Turquia? –li vaig preguntar en anglès.

–Fins ara només he vist Istanbul, i estic sorpresa perquè m'imaginava la ciutat d'una manera completament diferent.

–Ah, sí? Com se la imaginava?

L'Inge va vacil·lar. Era una noia intel·ligent i s'havia adonat ràpidament que els turcs s'ofenien de seguida si algú deia alguna cosa impròpia. Somrient va dir en turc, per bé que amb un accent espantós:

–Es mereixen només el millor.

–En qüestió d'una setmana, tot Turquia la coneix. Com se sent?

–Els policies, els taxistes, tothom que passa pel carrer em coneix –va dir, amb una veu infantil–. Un venedor de globus me n'ha regalat un i m'ha dit: «Es mereix només el millor. En un país amb un sol canal de televisió, és fàcil fer-se famosos de seguida».

Havia intentat anar amb compte i s'havia ben ficat de peus a la galleda. Se'n devia adonar o no?

–I quants canals hi ha a Europa? –vaig preguntar. Ella es va sobresaltar i el que vaig afegir després tampoc no va servir de gran cosa–. Cada dia, quan vaig cap a la feina, veig una fotografia enorme seva a la paret d'un edifici, és una imatge molt bonica –vaig dir, intentant tranquil·litzar-la.

–Sí, pel que fa a la publicitat, els turcs van molt avançats amb relació als europeus.

Això em va afalagar de tal manera que ni em vaig fixar que ho havia dit per pura cortesia. Vaig intentar distingir en Zaim entre la multitud

alegre i xerraire i, de sobte, el vaig veure parlant amb la Sibel. Jo me'n vaig alegrar, perquè esperava que tots dos arribessin a fer-se amics. Després de tants anys encara recordo la intensitat de l'alegria que vaig sentir. La Sibel havia posat un malnom a en Zaim, l'anomenava «Es mereix només el millor: Zaim», perquè trobava que aquell lema de la campanya publicitària de Meltem era irreflexiu i egoista. En una època en què a la Turquia empobrida i plena de preocupacions, els estudiants de dretes i d'esquerres es mataven els uns als altres, un lema com aquell li semblava summament inadequat.

A través de les grans portes balconeres penetrava una olor primaveral de til·la i, a baix, les llums de la ciutat es reflectien al Corn d'Or d'una manera tan delicada que fins i tot barris pobres com Kasımpaşa feien molt bona impressió. Vaig sentir que duia una vida feliç que, a més, era com la preparació per a una vida futura encara més feliç. L'experiència aclaparadora d'aquell dia m'havia deixat naturalment força confús, però qui no tenia secrets, angoixes i pors? Fins i tot entre els convidats elegants d'aquella festa n'hi devia haver més d'un que ocultava alguna ferida anímica, però només calia prendre's un parell de copes amb bona companyia per a adonar-se de la poca importància que tenien la majoria de les pròpies preocupacions.

—Veus aquell home nerviós d'allà? —va preguntar la Sibel—. És el famós Suphi, el que col·lecciona caps de llumins com un posseït. Diuen que en té tota la casa plena i que s'ha tornat així perquè la seva dona el va abandonar. Per cert, a la nostra festa no vull que els cambrers vagin vestits d'aquesta manera tan rara, a tu què et sembla? Per què beus tant, avui? Escolta, t'haig d'explicar una altra cosa.

—Què passa?

—En Mehmet està impressionat per la model alemanya i no es mou del seu costat, de manera que en Zaim s'ha posat molt gelós. Per cert, el fill del teu oncle Süreyya també és parent de la Yeşim... Dignes, et passa alguna cosa?

—No, no, res. Fins i tot em sento molt bé.

Encara recordo bé les paraules tendres que la Sibel em va xiuxiuejar aleshores a cau d'orella. La Sibel era divertida, intel·ligent i amable, i jo sabia que, al seu costat, m'hi sentiria bé no només aquella nit, sinó tota la meua vida. A una hora molt avançada la vaig acompanyar a casa i vaig caminar una bona estona pels carrers foscos i buits, pensant en la Füsün. No hi havia manera de treure'm del cap no solament que se m'havia lliurat, sinó també que ho havia fet amb aquella apassionada

decisió. No havia fet cap mena d'escarafalls i no havia dubtat ni un moment a despullar-se.

A casa, a la sala d'estar no hi havia ningú. De vegades, el meu pare s'hi quedava fins tard amb pijama, perquè no podia dormir, i m'agradava parlar una mica amb ell, però aquell dia, tant el pare com la mare ja eren al llit, i des del dormitori sortien els roncs de ma mare i els sospirs del meu pare. Em vaig prendre un altre got de raki i em vaig fumar un cigarret però, quan em vaig ficar al llit, no podia dormir i, durant una bona estona, em van passar per la ment imatges de quan era al llit amb la Füsün barrejades amb escenes de la festa de prometatge.